

Landskap: SKÅNE ..... Upptecknat av: William Richter

Härad: Albo ..... Adress: .....

Socken: Fågeltofta ..... Berättat av: Elna (Malmgren) Mårtensson

Uppteckningsår: 1928 ..... Född år ..... i .....

Uppteckningen rör

"de dödas lott"	1
"Snibbeklutar" -- "späneklutar" -- "Vverkakörkan"	2
"Brydegillet"	3
Stugans inredning	5-6
Redskap	7

1929

Acc.nr.

Elna(Malmgren) Mårtensson

Fågeltafta sn.

Albo hd.

SKÅNE.

Upptecknat av William Richter

Juli 1928.

"De dödas lott" ligger här uppe i Bondrums skog inte så långt härifrån. Det är en stor mosse med kullar på och skog runtomkring. Namnet skall den ha fått för länge sedan, då två mamseller hade fått den i arv, men så "död" (dog) den ena, just den som fått mossen på sin del, och den andra fick även denna.

Snapphanarna skall också ha haft sitt tillhåll där, då de härjade som bäst.

Acc.nr.

1929

Upptecknat av William Richter

Juli 1928.

Elna Mårtensson

Fågeltofta sn.

Albo hd.

SKÅNE.

Min mormor hade "snibbklutar" av lingarn eller lärft. De knötos över hjässan och en lång snibb hängde neråt ryggen.

"Spåneklutar" användes mest på senare tider. Då jag var flicka hade de "hornklutar!" - Då jag var omkring 20 år, började man använda schaletter allmänt. De voro brokiga med röda och gröna blommor.

När de gingo till nattvarden, hade de långa ungefär två decimeter breda band, stärkta, som bands på en lock och lavades i veck baktill.

I "verkakörkan" (vid alunbruket i Andrarum) fingo alla, som tillhörde 'verket' först gå till nattvarden för att de skulle hinna hem till arbetet på eftermiddagen. Då jag var tös var bruket i full gång.

Acc.nr.
Elna Mårtensson
Fågeltofta sn.
Albo hd.
SKÅNE.

1929

Upptecknat av William Richter
Juli 1928.

Hören "röskades" och sattes med roten uppåt i två eller tre la uppåt. När hören "rysts", "ribbade" vi den, så att vi fingo "knibblen" (fröna) av, och sedan breddes den ut-helst på ljunghäls eller sädstobb, där det inte växte något grönt. Där fick den rötas, tills den släppte schäven. Sen skulle den brytas. Hören kördes till "brydestuan" på en kass eller höstavagn. Där kunde vara plats till en tre lass. In i brydestuan fanns en puge där de kölnade. Det brukade alltid nån gammal gumma göra, som var van. Där kölnades med stora knutor. Hören lades på häckar av ris där den fick torka. Den ställdes på kant i ett par tre la ovanpå varandra. För att värmen skulle stanna kvar inne i brydestuan täpptes gluggen för med sten och svär. Efter omkring fem timmar var hören riktigt torr, och bröts i brågor av karlarna därutån. Vi fruntimmer gjorde det sedan i ordning, och då vi framåt eftermiddagen var färdigt vidtog "brydegillet".

Mat var det då som ulla på gillena med spel och dans. Det skulle vara av flera slag : skurna matar, ost, smör och små kavringar. Sen kunde det vankas korv och ål och äggakaga. Först var det "mellanmål" och så "meattan". Sen de kommo hem från brydestuan skulle det vara lagad mat: kött, korv och lutfisk men inte potatis (pantoffler), korn eller bovetegröt. Risgrynsgröt fick man inte på dessa brydegillan, det var endast vid stora begravningar, och då hade man med den på stora tennfat som "förning".

Där dansades och lektes jullekar, "polscha", vals och polkett, kadrill, träskodansen "väschovalsen(?)" (tre omlag), väva vadmal och mycket annat.

Mitt i brydestuan fanns en bjälke, och däröver kastades ibland den piga, som var med för första gången.

1929

Upptecknat av William Richter

Juli 1928.

Acc.nr.
Elna Mårtensson
Fågeltofta sn.
Albo hd. Skåne.

I Mitt hem fanns ursprungligen knappast några fönster och det var först längre fram styrde om, att man fick sådana. Ett stort långt bord med kläff på kortsidan stod utmed södra sidan. Närmast väggen stod en långbänk och vid ena kortsidan en mindre bänk eller stol, där husfadern skulle sitta. Bredvid honom sutto drängarna i tur och ordning. Fruntimren fingo mestadels stå. Mor hade dock en "ärmastol" med dyna (kallad "gynnöd?") och flätad halm-sits. Annars förekommo endast trebenastolar. Närmast farstudörren stod gåsabänken, där gässen fingo ligga ut äggen, och på denna fingo tiggare och andra sitta. På andra sidan dörren stod en klocka, som räckte ända upp till loftet och i hörnan därintill en stor helgjord säng, som kunde dragas ut. En långbänk tog upp resten av väggen och mitt på fjärde sidan stod kakelugnen med kakelugnsbänken på ena sidan och saltstenen på andra. Det var en flat sten, där man krossade kaffet, saltet o. a. på. Kakelugnen var gjuten med bilder på och eldades från skorsten, som var mycket rymlig.

1929

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

6.6

Spinnrocken eller rockarna användes ju mycket, så de stodo framme större delen av året. De sattes ibland ut i något annat rum för att inte stå i vägen.

Vid högtiderna hängdes en stor "drättaduk" upp på södra väggen. Den var tretton alnar och räckte ända fram till kakelugnen. Den räckte från golv till loft, och alla slags djur, hjärtan o..d. voro invävda. Mina fyra bröder delade den sedan, då föräldrarna gingo bort.

Till jul hade vi en mängd mat och den skulle stå framme på ena bordändan hela julen. Där var ett stort svarvat träfat, och på detta hade man lagt upp kött av olika slag, de bästa styckena. Bröd hade man både sött och sursött av sammalet rågmjöl, och en kaka av varje skulle ligga framme på bordet.

1929

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

77

Acc.nr.

Elna Mårtensson

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

Upptecknat av William Richter

Juli 1928. -

I min barndom voro de flesta vagnarna helt av trä, liksom många redskap: plogar och harvar osv. som mestadels saknade beslag. På plogen var det egentligen blott billen, som var av hemmasmitt järn eller stål, och på harven fanns blott järntappar, så att den kunde leda och lätt följa marken, men pinnarna som skulle riva och luckra upp marken voro av trä.

Jag minns de hade vagnar, som de kallade "Holsteinaren". Den hade ett säte - där man målat en stjärna på var sida och en baktill - allt i rött och grönt, som var omtyckta färger då. På sätet fick frun sitta, kusken satt framför med fötterna på skaklarna. Då det var riktigt fint, lades ett täcke - hemvävt - på sittplatsen. "Svebesätena" voro även målade i rött och grönt och haspades fast vid vagnen. "Holsteinaren" använde de, då de skulle till marknaderna, då det gällde att komma fint och helst åka fortast åtminstone på hemvägen, då verkliga kapplöpningar voro mycket vanliga - liksom att körkarlarna voro stupfulla.